

ALBERT PIELAK

Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2022 r., III CZP 47/22. Udział członka spółdzielni w zebraniu grupy członkowskiej

Commentary on Supreme Court Resolution of 6 May 2022,
III CZP 47/22

Abstract

In its resolution of 6 May 2022, III CZP 47/22, the Supreme Court confronted the problem of the possibility of a cooperative member appointing a proxy to participate in a member class meeting. Doubts are raised by the justification of the resolution and how the Supreme Court argued on the way to its conclusion about the personal nature of a cooperative member's participation in a meeting of a member class. According to the author, the objection to the Resolution might be the lack of consideration in the thesis of the scope of statutory autonomy expressed in Article 59 § 1 sentence 2 of the Cooperative Law.

KEYWORDS: proxy, power of attorney,
cooperatives

SŁOWA KLUCZOWE: pełnomocnictwo,
spółdzielnie, walne zgromadzenie,
zebranie grupy członkowskiej

ALBERT PIELAK – doktor nauk prawnych, Politechnika Warszawska,
ORCID – 0000-0001-7788-7031, e-mail: a.pielak@wpia.uw.edu.pl

W uchwale z dnia 6 maja 2022 r. III CZP 47/22 Sąd Najwyższy zmierzył się z problemem możliwości ustanawiania pełnomocnika przez członka spółdzielni do udziału w zebraniu grupy członkowskiej. Przedmiotem zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny była poważna wątpliwość prawna dotycząca nie samej dopuszczalności takiego pełnomocnictwa, lecz możliwości reprezentowania przez tego samego pełnomocnika więcej niż jednego członka spółdzielni.

Założeniem interrogatywu sądu drugiej instancji była dopuszczalność posłużenia się pełnomocnikiem przez członka spółdzielni w zebraniu grupy członkowskiej. Sąd Najwyższy uczynił tę presupozycję pytania przedmiotem swoich rozważań i udzielił następującej odpowiedzi: „Członek spółdzielni nie może ustanowić pełnomocnika do zastępowania go w zebraniu grupy członkowskiej”. Teza uchwały zasadniczo zasługuje na aprobatę z zastrzeżeniem, które zostanie poczynione później, w pierwszym rzędzie jednak komentarza wymaga uzasadnienie orzeczenia.

Cechą uzasadnienia głosowanego judykatu jest możliwość dokładnego prześledzenia toku myślenia, który prowadzi do umotywowania tezy. Sąd Najwyższy w punkcie wyjścia do uzasadnienia uchwały formułuje trzy stanowiska, które mogą zostać potencjalnie przyjęte dla oceny dopuszczalności ustanowienia pełnomocnika do udziału w zebraniu grupy członkowskiej.

Pierwsze z nich opiera się na stanowisku, zgodnie z którym ustanowienie pełnomocnika jest w ogóle niedopuszczalne, skoro takiej możliwości nie przewidują wprost przepisy prawa spółdzielczego.

Drugie sprowadza się do stwierdzenia, że „wobec braku regulacji tej kwestii w Prawie spółdzielczym, zastosowanie znajdują przepisy kodeksu cywilnego, z takim skutkiem, że na zasadach ogólnych członek spółdzielni może ustanowić pełnomocnika (lub wielu pełnomocników) bez ograniczeń co do tego, czy ta sama osoba będzie reprezentowała kilku spółdzielców należących do różnych grup członkowskich lub nawet do tej samej grupy członkowskiej”.

Ostatnie stanowisko, które miał na uwadze Sąd Najwyższy opiera się na zastosowaniu analogii *extra legem* i dopuszczenia pełnomocnictwa do udziału w zebraniu grupy członkowskiej w oparciu o art. 36 prawa spółdzielczego wraz z obecnymi w tym przepisie ograniczeniami. Sąd Najwyższy uznaje pierwsze z wyżej przytoczonych stanowisk za zasadne, po czym przystępuje do wskazywania racji.

Należy zauważyć, że trzy hipotezy opracowane w uzasadnieniu głosowanej uchwały nie są w pełni konkurencyjne. Niewykluczone jest bowiem przyjęcie, że możliwość ustanowienia pełnomocnika przez członka

spółdzielni do zastępowania go w zebraniu grupy członkowskiej należy oceniać na podstawie przepisów ogólnych kodeksu cywilnego, co prowadzi do konkluzji, że takie zastępstwo nie jest dopuszczalne. Koniecznym zabiegiem będzie w tym miejscu określenie relacji prawa spółdzielczego do prawa cywilnego oraz klasyfikacji stosunku prawnego członkostwa w spółdzielni.

Wyodrębnienie przedmiotowe prawa spółdzielczego służy celom poznawczym i dydaktycznym^[1]. Jak wskazuje Mirosław Gersdorf *in heac verba* „Utworzenie takiej dyscypliny dla celów badawczych, a także dydaktycznych, nie zmierza, oczywiście, do wyrwania poszczególnych grup przepisów z ich macierzystej gałęzi prawa [...]”^[2]. Przedstawiciele jurysprudencki oraz orzecznictwo sądów lokują prawo spółdzielcze jako część prawa prywatnego^[3] czy prawa cywilnego^[4].

Konsekwencją tego przyporządkowania jest przyjęcie, że stosunek prawny członkostwa w spółdzielni ma charakter cywilnoprawny^[5].

¹ Krzysztof Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, *Prawo spółdzielcze*, red. Krzysztof Pietrzykowski (Warszawa: C.H. Beck, 2020), 4, 100; Katarzyna Królikowska w: *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, red. Konrad Osajda (Warszawa: C.H. Beck, 2018), 25-26; Krzysztof Pietrzykowski, *Powstanie i ustanie członkostwa w spółdzielni* (Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 1990), 59; Remigiusz Bierzanek, „Kilka uwag dotyczących miejsca prawa spółdzielczego wśród innych działów prawa” *Spółdzielczy Kwartalnik Naukowy*, nr 2 (1987): 7-20; Leopold Stecki, *Prawo spółdzielcze* (Warszawa: PWN, 1987), 13.

² Mirosław Gersdorf w: Mirosław Gersdorf, Jerzy Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz* (Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1985), 12.

³ Henryk Cioch stwierdza, że prawo spółdzielcze jest „niewątpliwie częścią prawa prywatnego”. Zob. Henryk Cioch, *Prawo spółdzielcze* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2011), 30.

⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 1999 r., I PKN 582/98, OSNAPiUS 2000, nr 8, poz. 304; K. Pietrzykowski, w: *System Prawa Prywatnego*, T. XXI, 9; Królikowska w: *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, red. Konrad Osajda, 26; Adam Stefaniak, *Prawo spółdzielcze, ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2018), 21. Takie stanowisko pośrednio wynika z toku wywodu i koncepcji pracy Dominika Biereckiego. Zob. Dominik Bierecki, *Zasada swobody umów w prawie spółdzielczym* (Warszawa: C.H. Beck, 2021), 57 i n.

⁵ Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 102; Mirosław Gersdorf w: *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, 12; Piotr Zakrzewski, „Spór o korporacyjną (spółdzielczą), obligacyjną czy mieszaną naturę prawną spółdzielczych stosunków mieszkaniowych w prawie polskim na tle prawa niemieckiego” *Forum Prawnicze*, nr 4 (2019): 52. W ostatnim źródle, mimo, że praca zasadniczo zawężona jest do spółdzielni mieszkaniowych P. Zakrzewski w sposób ogólny stwierdza, że „[...] z całą pewnością poszukiwanie wspomnianej specyfiki stosunków między spółdzielnią a członkiem nie oznacza przekreślenia ich cywilistycznego charakteru [...]”.

Przemawia za tym wpisanie się tego stosunku w metodę regulacji prawa cywilnego w postaci autonomizacji podmiotów tego stosunku^[6] oraz braku bezpośredniego przymusu ze strony państwa. Przejawem cywilnoprawnego charakteru stosunku członkostwa jest opowiedzenie się za teorią umowy w kontrze do teorii korporacyjnej^[7].

W tym miejscu ujawnia się zagadnienie sposobu stosowania kodeksu cywilnego do norm wyłaniających się z ustawy prawo spółdzielcze. Sąd Najwyższy w głosowanej uchwale opowiedział się za kwalifikowanym stosowaniem przepisów o pełnomocnictwie do prawa spółdzielczego. Po odniesieniu się do art. 36 § 3 oraz 37 § 2 prawa spółdzielczego pada stwierdzenie, że „[...] kwestię ustanawiania pełnomocnika normują przepisy Prawa spółdzielczego, a stosowanie kodeksu cywilnego wchodzi w rachubę tylko w razie braku w tym akcie odmiennych unormowań, a ponadto – gdy takie stosowanie nie byłoby sprzeczne z zasadami Prawa spółdzielczego”. Takie stanowisko jest zbyt daleko idące.

Przywołane ujęcie sposobu stosowania przepisów kodeksu cywilnego do prawa spółdzielczego koresponduje swoją konstrukcją z art. 300 kodeksu pracy^[8]. W tym przepisie zostały wskazane „zasady prawa pracy” jako element kontroli stosowania przepisów kodeksu cywilnego do spraw nieunormowanych przepisami prawa pracy. W prawie spółdzielczym nie istnieje odpowiednik art. 300 kodeksu pracy.

Co więcej, prawo spółdzielcze nie zawiera przepisu paralelnego względem art. 2 kodeksu spółek handlowych, który nakazuje w zakresie nieuregulowanym stosowanie wprost przepisów kodeksu cywilnego do tworzenia, organizacji, funkcjonowania, rozwiązywania, łączenia, podziału i przekształcania spółek handlowych, stosowanie przepisów kodeksu cywilnego, a jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej stosowanie przepisów kodeksu cywilnego powinno być odpowiednie. W artykule 2 prawa spółdzielczego określono, że spółdzielnia prowadzi działalność na podstawie niniejszej ustawy, innych ustaw oraz zarejestrowanego statutu. Ustawodawca na gruncie prawa spółdzielczego nie wprowadza nam ograniczeń w postaci zasad prawa spółdzielczego czy też

⁶ Podmiotami stosunku jest członek spółdzielni i spółdzielnia. Koncepcja autorstwa Bronisław Słotwińskiego wyróżniająca trzecią stronę tego stosunku, pod którą kryją się pozostali członkowie spółdzielni nie zyskała aprobaty. Zob. Bronisław Słotwiński, *Z teoretycznych zagadnień prawa spółdzielczego* (Warszawa: Zakład Wydawnictw Centrali Rolniczych Spółdzielni, 1973), 87-88.

⁷ Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 100.

⁸ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1465).

natury stosunku prawnego spółdzielni jako kryterium limitującego zastosowanie przepisów kodeksu cywilnego. Stąd przyjęcie takiego stanowiska w uzasadnieniu głosowanej uchwały nie znajduje oparcia w materiale normatywnym. Jak zaznacza Krzysztof Pietrzykowski, „[...] ze względu na miejsce prawa spółdzielczego w systemie polskiego prawa, należy przyjąć, że w sprawach nieuregulowanych w PrSpółdz bądź w innej ustawie regulującej działalność spółdzielni poszczególnych rodzajów, przepisy KC w zasadzie stosuje się wprost, chyba że ustawy te zawierają przepisy odsyłające do stosowania innych ustaw”^[9]. Podobne stanowisko wyrażone zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych^[10].

Należy zwrócić uwagę na treść art. 25 § 2 prawa spółdzielczego. Z jego treści wynika odpowiednie zastosowanie przepisów Kodeksu cywilnego o zarządzie rzeczą wspólną w sytuacji ustanowienia wspólnego pełnomocnika lub wskazania zarządcy ustanowionego przez sąd celem wykonywania przechodzących na więcej niż jednego spadkobiercę praw majątkowych zmarłego członka spółdzielni. W tej sytuacji ustawodawca nakazał odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego w ściśle oznaczonym zakresie. Jest to świadome odstępstwo od zasady stosowania wprost przepisów kodeksu cywilnego do prawa spółdzielczego^[11].

Drugim argumentem przytoczonym w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego, który uzasadnia odmowę zastosowania przepisów kodeksu cywilnego do potencjalnej sytuacji udzielenia pełnomocnictwa do reprezentowania członka spółdzielni na zebraniu grup członkowskich jest powołanie się na zakres umocowania. Wywód uzasadnienia wskazuje, że:

[...] nawet pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu spółdzielni, wprost uregulowane w art. 36 p.s., nie jest w istocie pełnomocnictwem, o którym mowa w art. 98 k.c. Nie dotyczy bowiem dokonywania

⁹ Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 7. Zapatrywanie Krzysztofa Pietrzykowskiego jest zbieżne z poglądem Piotra Bielskiego. Autor opowiada się za stosowaniem wprost kodeksu cywilnego w zakresie nieuregulowanym prawem spółdzielczym. *Nota bene* postuluje uchylenie art. 2 ksh. Zob. Piotr Bielski, „Zasady stosowania kodeksu cywilnego w sprawach ze stosunków prawnych spółki handlowej i spółdzielni, cz. 1” *Prawo Spółek*, nr 10 (2010): 49.

¹⁰ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2008 r., III CSK 79/08 wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2001 r., I CKN 705/00, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 listopada 2013 r. V ACa 762/13.

¹¹ K. Pietrzykowski podkreśla, że z art. 25 § 2 prawa spółdzielczego nie można wyciągać żadnych wniosków ogólnych. Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 8.

czynności prawnych w imieniu mocodawcy, lecz wykonywania uprawnień korporacyjnych.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały dostrzega różnorodny zakres umocowania pełnomocnictwa do udziału w walnym zgromadzeniu^[12]. To prowadzi go do odmowy zaklasyfikowania tego pełnomocnictwa jako pełnomocnictwa cywilnego materialnego ze względu na to, że dotyczy „wykonywania uprawnień korporacyjnych”. Takie stanowisko nie jest w pełni uzasadnione.

W pierwszej kolejności należy podnieść, że ustawodawca w art. 36 prawa spółdzielczego konsekwentnie posługuje się sformułowaniem „pełnomocnik” tudzież „pełnomocnictwo”, co kierunkuje rozważania wprost na część ogólną kodeksu cywilnego. Nie figurują tu terminy „osoba upoważniona”^[13] czy „upoważnienie”^[14], co wskazywałoby na inną czynność o charakterze upoważniającym będącą źródłem możliwości zastępowania członka spółdzielni. Pełnomocnictwo udzielone na podstawie art. 36 § 3 prawa spółdzielczego jest pełnomocnictwem prawa cywilnego o szczególnie zakreślonym przedmiocie umocowania. Taka sytuacja nie jest *novum* w systemie prawa prywatnego. Jako przykłady należy tu wskazać swoiste oznaczenie zakresu umocowania prokury (art. 109¹ § 1 kodeksu cywilnego), pełnomocnictwa z art. 6 § 1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego czy art. 243 § 1 oraz art. 412 § 1 kodeksu spółek handlowych. Pełnomocnictwo udzielane na podstawie art. 36 § 3 prawa spółdzielczego rozszerza zakres dopuszczalnego działania pełnomocnika poza granice wyznaczone w art. 95 kodeksu cywilnego,

¹² Wskazują na to zdania: „Udział w walnym zgromadzeniu obejmuje wykonywanie czynności faktycznych (w tym uczestnictwo w dyskusji, zgłaszanie wniosków) oraz korzystanie z prawa głosu, przy czym głosowanie może dotyczyć także spraw, w których nie jest wyrażana wola (nie jest składane oświadczenie woli) w znaczeniu cywilnoprawnym” oraz „W konsekwencji pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu spółdzielni, o którym mowa w art. 36 § 3 p.s., obejmuje, w ramach jednej instytucji prawnej, umocowanie do podejmowania czynności faktycznych i wyrażania woli składającego się na zbiorowe oświadczenia woli (uchwałę)”.

¹³ Tak jak w art. 26 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, gdzie upoważnienie obejmuje udostępnienie dokumentacji medycznej. W tym przypadku nie jest to pełnomocnictwo w rozumieniu części ogólnej kodeksu cywilnego. Można rozważyć jedynie stosowanie do takiego upoważnienia przepisów o pełnomocnictwie *per analogiam*.

¹⁴ W ten sposób skonstruowano przekaz (art. 921¹ kc) jako czynność o charakterze upoważniającym czy możliwość upoważnienia przez przedsiębiorcę innego przedsiębiorcy do korzystania ze swojej firmy, jeśli nie wprowadza to w błąd (art. 43⁹ § 2 kc).

obejmując nim także inne zachowania. Nie można odmówić kwalifikacji takiego pełnomocnictwa jako pełnomocnictwa cywilnego materialnego.

Po wtóre, pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu spółdzielni nie jest uregulowane w prawie spółdzielczym w sposób kompletny. Zawiera ono tylko kilka szczególnych unormowań względem pełnomocnictwa zawartego w części ogólnej kodeksu cywilnego. Inaczej została określona dopuszczalność, gdyż pojawia się kryterium odmiennego postanowienia statutu. Kryterium ustawy z art. 36 § 3 zd. 1 jest *superfluum* ustawowym względem art. 95 § 1 kc. Nakazano osobom prawnym ustanowienie pełnomocnika celem wzięcia udziału w walnym zgromadzeniu^[15] oraz ograniczono możliwość umocowania do udziału w walnym zgromadzeniu tego samego pełnomocnika przez więcej niż jednego członka^[16]. Wprowadzono także kwalifikowaną formę udzielenia pełnomocnictwa *ad solemnitatem* oraz wymóg dołączenia do protokołu walnego zgromadzenia^[17]. Przewidziano także wyłączenie podmiotowe dla możliwości bycia pełnomocnikiem po stronie członka zarządu, chyba że spółdzielnia liczy nie więcej niż dziesięciu członków i nie jest to wyłączone przez statut^[18]. Ostatnie ograniczenie podmiotowe odnosi się do pracownika spółdzielni, który może być pełnomocnikiem, tylko jeżeli jest również członkiem spółdzielni zatrudnionym na podstawie spółdzielczej umowy o pracę^[19]. W pozostałym zakresie nie znajdujemy w prawie spółdzielczym przepisów szczególnych w odniesieniu do pełnomocnictwa do udziału w walnym zgromadzeniu członków. Nie została uregulowana przykładowo kwestia odwołania pełnomocnictwa, możliwości udzielenia pełnomocnictwa dalszego czy okoliczności powodujące wygaśnięcie umocowania.

Odmowa zastosowania przepisów z części ogólnej kodeksu cywilnego doprowadziłaby do zawieszenia pełnomocnictwa do udziału w walnym zgromadzeniu członków spółdzielni w próżni^[20], ponieważ prawo spółdzielcze zawiera jego szcątkową regulację. Należy przyjąć, że regulacja pełnomocnictwa w prawie spółdzielczym jest wyimkowa względem pełnomocnictwa z części ogólnej kodeksu cywilnego. W konsekwencji celem

¹⁵ Art. 36 § 3 zd. 2 prawa spółdzielczego. Zob. Gersdorf w: *Prawo spółdzielcze*, 94.

¹⁶ Art. 36 § 4 zd. 1 prawa spółdzielczego.

¹⁷ Art. 36 § 4 zd. 2 prawa spółdzielczego.

¹⁸ Art. 36 § 5 prawa spółdzielczego.

¹⁹ Art. 36 § 6 prawa spółdzielczego.

²⁰ A co najmniej wywoływałaby wysoki stan niepewności obrotu co do stosowania przepisów części ogólnej kodeksu cywilnego do pełnomocnictwa uregulowanego w prawie spółdzielczym.

kompleksowego ujęcia stosunku pełnomocnictwa do udziału w walnym zgromadzeniu członków spółdzielni należy stosować regułę kolizyjną *lex specialis derogat legi generali*, gdzie ustawa prawo spółdzielcze lub statut konstruuje normy bardziej szczegółowe względem norm wynikających z przepisów o pełnomocnictwie z kodeksu cywilnego (normy bardziej ogólne)^[21].

Tertio, prawo do uczestniczenia w walnym zgromadzeniu lub zebraniu grupy członkowskiej, zawarte w art. 18 § 2 pkt 1) prawa spółdzielczego, obejmuje przede wszystkim prawo głosu. Ponadto, uczestnictwo może wiązać się z uprawnieniem do zabierania głosu podczas dyskusji, zadawania pytań, oświadczenia wiedzy. Można zaryzykować stwierdzenie, że te uprawnienia te mają zasadniczo charakter pomocniczy względem głosowania. Służą członkowi spółdzielni do zbudowania przekonania co do kierunku wykonania swojego prawa głosu. Prawo głosu wykonywane jest poprzez oświadczenie woli^[22] (akt głosowania), które zmierza do wywołania określonego skutku prawnego. Drugim etapem jest „synteza pojedynczych oświadczeń woli”^[23] zgodnie z zasadą majoryzacji, co prowadzi do powstania uchwały, przypisanej bezpośrednio do osoby prawnej. W piśmiennictwie przeważa pogląd, który klasyfikuje uchwałę walnego zgromadzenia spółdzielni jako czynność prawną^[24]. Pogląd ten należy odnieść także do uchwał zebrania grup członkowskich^[25]. W związku z powyższym, potencjalnie zakresem

²¹ Taki pogląd przyjmuje Leopold Stecki, który zaznacza, że do prawa spółdzielczego mają zastosowanie normy o charakterze ogólnym, jeżeli występuje „brak niezbędnych uregulowań indywidualnych”. Zob. Stecki, *Prawo spółdzielcze*, 14.

²² Kwalifikacja aktu głosowania jako oświadczenia woli jest powszechnie przyjmowana na gruncie prawa handlowego. Nie ma przeszkód, aby te ustalenia przenieść na grunt prawa spółdzielczego, gdyż istota głosowania jest taka sama. Andrzej Herbet w: *System Prawa Prywatnego*, t. XVIII, *Prawo spółek kapitałowych*, red. Stanisław Sołtysiński (Warszawa: C.H. Beck 2015), 453; E. Płonka, „Uczestnictwo osób prawnych w walnym zgromadzeniu spółki kapitałowej” *Państwo i Prawo*, nr 1 (1990): 91 i n.

²³ Wojciech Popiołek, „Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek handlowych” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 9 (2014): 17.

²⁴ Zbigniew Radwański, Janusz Grykiel w: *System Prawa Prywatnego*, t. II, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Zbigniew Radwański, Adam Olejniczak (Warszawa: C.H. Beck, 2012), 257 i n. oraz literatura tam przywołana; Krzysztof Pietrzykowski, „Charakter prawny zgromadzenia spółki kapitałowej i spółdzielni” *Gdańskie Studia Prawnicze*, t. XXXVI (2016): 308 i n. oraz literatura tam przywołana; Anna Zbiegień-Turzańska, *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni* (Warszawa: C.H. Beck, 2012), 11-15 oraz literatura tam przywołana.

²⁵ Nie ma powodu dla różnicowania charakteru prawnego uchwał walnego zgromadzenia i zebrania grupy członkowskiej. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2005 r. III CZP 38/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 83) wskazano, że oba

umocowania jest objęte przede wszystkim złożenie oświadczenia woli, które konstrukcyjnie stanowi „serce czynności prawnej”. W praktyce mogą wystąpić sytuacje, gdzie niemal wszystkie zachowania podjęte przez pełnomocnika podczas walnego zgromadzenia spółdzielni będą oświadczeniami woli albo żadne z nich nie będzie miało takiego charakteru. W takim wypadku, przyjmując tok rozumowania Sądu Najwyższego, należałoby różnicować kwalifikację konkretnej czynności upoważniającej do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu w zależności od podejmowanych zachowań przez pełnomocnika, co nie wydaje się uzasadnione.

Ponadto, lekki niedosyt pozostawia brak szerszej wypowiedzi Sądu Najwyższego na temat przedmiotu umocowania pełnomocnictwa cywilnego, przynajmniej *obiter dicta*. Kwestia ograniczenia zakresu umocowania występującego w samym pełnomocnictwie cywilnym materialnym wyłącznie do czynności prawnych jest bowiem sporna. Szerokie określanie zakresu umocowania, wraz z czynnościami faktycznymi, znalazło swój wyraz w orzecznictwie sądów^[26]. Paralelnie poglądy o możliwości objęcia zakresem umocowania pełnomocnictwa udzielanego na podstawie części ogólnej kodeksu cywilnego artykułowane są w piśmiennictwie^[27]. W tym kontekście staje przed oczyma treść art. 65¹ kodeksu cywilnego, zgodnie z którym przepisy o oświadczeniach woli stosuje się odpowiednio do innych oświadczeń^[28]. Pomimo że art. 65¹ kodeksu cywilnego nakazuje odpowiednie stosowanie do oświadczeń innych niż oświadczenia woli przepisów o oświadczeniach woli, a nie o czynnościach prawnych, w doktrynie słusznie przyjęto, że zastosowanie wnioskovania *a contrario* i przyjęcie, że przepisy o pełnomocnictwie nie są objęte nakazem odpowiedniego stosowania „nie wydaje się przekonujące”^[29].

te organy ustawodawca traktuje równorzędnie i zamiennie, ze względu na takie same ich funkcje i cele, jakie mają do spełnienia.

²⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., II CKN 1479/00, OSNC 2004, nr 1, poz. 8; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2001 r., I CKN 323/99, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 94; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1971 r., III CRN 402/71, OSNC 1972, nr 6, poz. 115.

²⁷ Marcin Smyk, *Pełnomocnictwo według kodeksu cywilnego* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2010), 234 i literatura tam przywołana. Odmienne: Paweł Widerski, *Pełnomocnictwo w polskim prawie* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2018), 464.

²⁸ Mógłby on objąć inne oświadczenia, poza głosowaniem, które są elementem udziału w zebraniu grup członkowskich.

²⁹ Przemysław Sobolewski w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, red. Konrad Osajda (Warszawa: C.H. Beck, 2017), 589.

Pewnym wytlumaczeniem dla Sądu Najwyższego może być fakt wejścia w życie art. 65¹ kodeksu cywilnego 8 września 2016 r., co ma znaczenie dla stanu prawnego relewantnego do sprawy zawisłej przed Sądem Apelacyjnym. Jednakże w doktrynie wskazuje się, że art. 65¹ kc stanowi „w istocie odzwierciedlenie poglądu od lat prezentowanego w doktrynie i orzecznictwie”^[30], w konsekwencji „kwestie intertemporalne związane z wejściem w życie tego przepisu w życie nie będą miały większego znaczenia praktycznego”^[31].

Uważam, że punktem odniesienia dla oceny dopuszczalności udzielenia pełnomocnictwa członka spółdzielni do udziału w zebraniu grupy członkowskiej powinien być art. 95 § 1 kc. Przepis ten wskazuje kryterium ustawy i właściwości czynności prawnej jako ograniczenia zakresu umocowania. Zastępowanie członka spółdzielni na zebraniu grupy członkowskiej przez pełnomocnika nie napotyka przeszkody w postaci ograniczenia ustawowego. Wobec tego należy rozważyć drugie ze wspomnianych kryteriów.

Właściwość czynności prawnej z art. 95 § 1 kc należy odnieść do właściwości zakresu umocowania pełnomocnictwa członka spółdzielni do udziału w zebraniu grupy członkowskiej. Punktem wyjścia jest charakter uprawnień członka spółdzielni w zebraniu grupy członkowskiej. Stosunek członkostwa w spółdzielni jest stosunkiem cywilnoprawnym^[32] i ma charakter osobisty^[33]. Jest chroniony osobistym prawem podmiotowym do członkostwa^[34] i nie podlega dziedziczeniu^[35]. Prawami wynikającymi ze stosunku członkostwa w spółdzielni są prawa zarówno o charakterze niemajątkowym, jak i majątkowym^[36]. Do praw niemajątkowych zalicza się różnego rodzaju prawa związane z uczestnictwem w walnym zgromadzeniu

³⁰ Roman Trzaskowski w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, Część ogólna. Cz. II (art. 56-125), red. Janusz Gudowski (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 437.

³¹ Marek Safjan w: *Kodeks cywilny*, t. I, *Komentarz. Art. 1-44910*, red. Krzysztof Pietrzykowski (Warszawa: C.H. Beck, 2020), 352.

³² Gersdorf, Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, 12-13; Do tego poglądu zdaje się również przychyli Leopold. Stecki, który uważa go za „przeważający” i taki, który „wydaje się odpowiadać istocie tego stanu rzeczy” Zob. Stecki, *Prawo spółdzielcze*, 14, 42-43.

³³ Stecki, *Prawo spółdzielcze*, 42.

³⁴ Ibidem, 42; Pietrzykowski, *Powstanie i ustanie członkostwa w spółdzielni*, 71.

³⁵ Idem, *Powstanie i ustanie członkostwa w spółdzielni*, 73.

³⁶ Ibidem, 55.

i zebraniu grupy członkowskiej^[37]. Stanowi one podstawowy element skonkretyzowanego^[38] stosunku członkostwa w spółdzielni.

W związku z osobistym charakterem prawa do udziału w zebraniu grupy członkowskiej i brakiem uregulowania szczególnego nie ma możliwości dopuszczenia wykonywania tego prawa poprzez dokonywanie czynności prawnych i faktycznych przez pełnomocnika. Czynności podejmowane w ramach udziału w zebraniu grupy członkowskiej (jak i również w walnym zgromadzeniu) są pierwotnie osobiste (osobiste ze względu na swoją właściwość)^[39]. Ustawodawca może jednak dopuścić możliwość udzielenie pełnomocnictwa do dokonania czynności o charakterze niemajątkowym za sprawą wprowadzenia przepisu szczególnego^[40]. Takim przepisem szczególnym jest art. 36 § 3 prawa spółdzielczego, który usuwa „naturalną barierę” osobistego uczestnictwa w walnym zgromadzeniu dopuszczając w tym zakresie ustanowienie pełnomocnika^[41]. Możliwość udzielenia takiego pełnomocnictwa wynika z wyraźnej podstawy prawnej, nie zaś z art. 95 § 1 kc.

Odpowiednik art. 36 § 3 czy 37 § 2 prawa spółdzielczego nie został wpleciony w konstrukcję prawną zebrania grup członkowskich. Pierwotnie osobisty charakter udziału członka spółdzielni w zebraniu grupy członkowskiej nie spotkał się z wyłączeniem ze strony ustawodawcy, wobec tego sama teza komentowanej uchwały Sądu Najwyższego zasadniczo zasługuje na aprobatę.

W tym miejscu należy zgodzić się z Sądem Najwyższym, że „na podstawie odesłania zawartego w art. 37 ust. 2 ps.s. przepisy dotyczące ustanawiania pełnomocnika do udziału w walnym zgromadzeniu znajdują zastosowanie do zebrania przedstawicieli. Odesłania takiego brak jest natomiast w odniesieniu do zebrań grup członkowskich”^[42]. Mieści to się w zakresie odesłania zawartego w art. 37 § 2 prawa spółdzielczego, gdyż art. 36 prawa spółdzielczego w całości dotyczy walnych zgromadzeń i otwiera rozdział o takim tytule. Należy dodać, że powinno być to

³⁷ Ibidem, 55; Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 130.

³⁸ Konkretyzacja abstrakcyjnego stosunku następuje z chwilą wpisania zakładowej spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego lub przyjęcia indywidualnie oznaczonej osoby w poczet członków istniejącej już spółdzielni. Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 103.

³⁹ Zob. Albert Pielak, „Osobiste czynności prawne” *Forum Prawnicze*, nr 6 (2018): 54.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Podobną regulację zawiera przykładowo art. 6 kro.

⁴² W tym miejscu można zwrócić uwagę na drobną pomyłkę. Jednostką redakcyjną ustawy prawo spółdzielcze są paragrafy, a nie ustępy.

stosowanie „odpowiednie”, co wynika z treści przepisu. Obecność art. 37 § 2 prawa spółdzielczego jest zgodna z zasadami techniki prawodawczej, gdyż prowadzi do zmniejszenia objętości tekstu prawnego. Przede wszystkim jest także uzasadniona ze względu na to, że zebranie przedstawicieli przejmuje funkcje walnego zgromadzenia. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2005 r. III CZP 38/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 83) wskazano, że oba te organy ustawodawca traktuje równorzędnie i zamiennie, ze względu na takie same ich funkcje i cele, jakie mają do spełnienia^[43]. Zebrania grup członkowskich pełnią inną funkcję w strukturze organizacyjnej spółdzielni w odróżnieniu od najwyższego organu spółdzielni (walne zgromadzenie albo zebranie przedstawicieli)^[44].

Względem zasadniczo poprawnie sformułowanej tezy uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 maja III CZP 47/22 należy poczynić uwagę dotyczącą braku uwzględnienia autonomii statutowej spółdzielni. Zgodnie z art. 59 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego zasady podziału członków na grupy członkowskie i zasady działania tych zebrań określa statut. Istotnie ustawodawca wskazuje, że działanie zebrań grup członkowskich powinno być określone w statucie. Słowo „działanie” pochodzi od czasownika „działać”^[45], który w tym kontekście znaczeniowym jest odnoszony do mechanizmów i synonimicznie traktowany ze słowem „funkcjonować”^[46]. Wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie uznaniu, że w zakresie działania zebrań grup członkowskich leży między innymi mechanizm uczestniczenia w nim członków spółdzielni. Wpływa on na sprawność, spełnianie czynności przez zebranie grupy członkowskiej, więc odnosi się do jej działania.

⁴³ Pogląd ten przyjmuje i utrzymuje A. Zbiegień-Turzańska. Zob. Anna Zbiegień-Turzańska w: *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, red. K. Osajda, 179, 300; A. Zbiegień-Turzańska w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 261.

⁴⁴ Odmienne: Paweł Popradowski, „Udział pełnomocnika w walnym zgromadzeniu i zebraniach grup członkowskich spółdzielni – analiza głównych wątków problemowych z perspektywy orzecznictwa Sądu Najwyższego” *Prawo i Więź*, nr 43 (2022): 169. Autor stwierdza, że „Zebranie przedstawicieli oraz zebrania grup członkowskich zastępują walne zgromadzenie, co wiąże się m.in. z tym, że kompetencje i pozycja ustrojowa tych organów odpowiada kompetencjom i pozycji ustrojowej przypisywanej przez ustawodawcę walnemu zgromadzeniu”.

⁴⁵ *Wielki Słownik Języka Polskiego*, t. 1 (a-g), red. Stanisław Dubisz (Warszawa: PWN, 2018), 794.

⁴⁶ *Ibidem*, 793.

Z brzmienia art. 59 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego wynika, że zasady działania zebrań grup członkowskich są względnie obligatoryjnymi^[47] postanowieniami statutu spółdzielni. Konieczność ich istnienia aktualizuje się w spółdzielniach, w których walne zgromadzenie zostaje zastąpione przez zebranie przedstawicieli. W tym punkcie istnieje związek z art. 5 § 2 *in principio* prawa spółdzielczego, który oznajmia, że statut powinien zawierać postanowienia wymagane przepisy prawa spółdzielczego^[48]. Nie oznacza to oczywiście konieczności zawierania w każdym statucie spółdzielni, w której walne zgromadzenie zostaje zastąpione przez zebranie przedstawicieli, postanowień o dopuszczalności udzielenia pełnomocnictwa przez członka spółdzielni do udziału w zebraniu grupy roboczej. Szczegółowe ukształtowanie zasad działania zebrań grup roboczych pozostawione jest autonomii statutowej spółdzielni. Innymi słowy, statut może, ale nie musi przewidywać możliwość udzielenia pełnomocnictwa przez członka spółdzielni do udziału w zebraniu grupy roboczej.

Autonomia statutowa, rozumiana jako prawo do nadania sobie w ramach wolnego stanowienia swojego własnego zewnętrznego porządku^[49], podlega ograniczeniom ustawy oraz zasad współżycia społecznego^[50]. Można mniemać, że art. 59 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego pozwala na odstępstwo od art. 95 § 1 kc za pomocą wyraźnego postanowienie statutu spółdzielni. Zaś w punkcie wyjścia z art. 95 § 1 kc, a konkretnie kryterium „właściwości czynności prawnej”, wynika brak możliwości ustanowienia pełnomocnika do udziału w zebraniu grupy członkowskiej. Wydaje się, że prawidłowo sformułowana teza uchwały mogłaby brzmieć „Członek spółdzielni nie może ustanowić pełnomocnika do zastępowania go w zebraniu grupy członkowskiej, chyba że statut spółdzielni stanowi inaczej”.

⁴⁷ Zgodnie z rozróżnieniem stosowanym przez K. Pietrzykowskiego. Zob. Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 90-91.

⁴⁸ Konieczna treść statutu spółdzielni została wskazana w art. 5 § 1 prawa spółdzielczego. Nie znajdziemy tam obowiązku określenia zasad działania zebrań grup członkowskich, ponieważ nie funkcjonują one w każdej spółdzielni.

⁴⁹ W doktrynie prawa niemieckiego autonomia statutowa (*Satzungautonomie*) jest elementem szerokiego pojęcia autonomii korporacyjnej (*Vereinsautonomie*). Zob. Zakrzewski, *Spór o korporacyjną (spółdzielczą), obligatoryjną czy mieszaną naturę prawną spółdzielczych stosunków mieszkaniowych w prawie polskim na tle prawa niemieckiego*, 52-53.

⁵⁰ Jest to powiązane z dominującą teorią umowy (kwalifikacją statutu spółdzielni jako umowy), z tej racji zastosowanie dla oceny treści statutu znajduje art. 58 kc z sankcją nieważności. Zob. Pietrzykowski w: *System Prawa Prywatnego*, t. XXI, 81 i n.

Konkludując, teza uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 maja III CZP 47/22 zasadniczo zasługuje na aprobatę z poczynionym w głosie zastrzeżeniem uwzględniającym zakres autonomii statutowej z art. 59 § 1 zd. 2 prawa spółdzielczego. Wątpliwości budzi jednak uzasadnienie uchwały i sposób argumentacji Sądu Najwyższego. Zaproponowany w niniejszej głosie sposób wyprowadzenia osobistego charakteru udziału członka spółdzielni w zebraniu grupy członkowskiej odnosi się wprost do instytucji pełnomocnictwa cywilnego materialnego, wspierając tym samym postulat jedności prawa cywilnego^[51]. Proponowana korekta tezy uchwały wpływa zaś z zasady poszanowania autonomii woli podmiotów prawa cywilnego, w prawie spółdzielczym wyrażającej się przede wszystkim w autonomii statutowej.

Bibliografia

- Bielski Piotr, „Zasady stosowania kodeksu cywilnego w sprawach ze stosunków prawnych spółki handlowej i spółdzielni, cz. 1” *Prawo Spółek*, nr 10 (2010): strony.
- Bielski Piotr, „Zasady stosowania kodeksu cywilnego w sprawach ze stosunków prawnych spółki handlowej i spółdzielni, cz. 2” *Prawo Spółek*, nr 9 (2010): strony.
- Bierecki Dominik, *Zasada swobody umów w prawie spółdzielczym*. Warszawa: C.H. Beck, 2021.
- Bierzanek Remigiusz, „Kilka uwag dotyczących miejsca prawa spółdzielczego wśród innych działów prawa” *Spółdzielczy Kwartalnik Naukowy*, nr 2 (1987): 7-20.
- Brzozowski Adam, Wojciech J. Kocot, Elżbieta Skowrońska-Bocian, *Prawo cywilne. Część ogólna*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2022.
- Cioch Henryk, *Prawo spółdzielcze*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2011.

⁵¹ Aleksander Wolter, Jerzy Ignatowicz, Krzysztof Stefaniuk zaznaczają, że „następstwem obowiązywania tej zasady [zasady jedności prawa cywilnego - A.P.] jest to, że do obrotu profesjonalnego mają wprost zastosowanie ogóle przepisy prawa cywilnego, chyba że co innego wynika z przepisów szczególnych odnoszących się wyłącznie do tego obrotu” Zob. Aleksander Wolter, Jerzy Ignatowicz, Krzysztof Stefaniuk, *Prawo cywilne - zarys części ogólnej* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2020), 34. Warto zaznaczyć, że przez wzgląd na historyczne uwarunkowania tej zasady, w literaturze sformułowano stanowisko, zgodnie z którym „Obecnie mówi się nie o zasadzie jedności prawa cywilnego, ale raczej o granicach czy zakresie prawa cywilnego”. Adam Brzozowski, Wojciech J. Kocot, Elżbieta Skowrońska-Bocian, *Prawo cywilne. Część ogólna* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2022), 26.

- Płonka E, „Uczestnictwo osób prawnych w walnym zgromadzeniu spółki kapitałowej” *Państwo i Prawo*, nr 1 (1990): strony.
- Gersdorf Mirosław, Jerzy Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1985.
- Kodeks cywilny*, t. I, *Komentarz*. Art. 1-44910, red. Krzysztof Pietrzykowski. Warszawa: C.H. Beck, 2020.
- Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, *Część ogólna. Cz. II (art. 56-125)*, red. Janusz Gudowski. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I, red. Konrad Osajda. Warszawa: C.H. Beck, 2017.
- Pielak Albert, „Osobiste czynności prawne” *Forum Prawnicze*, nr 6 (2018): 50-60.
- Pietrzykowski Krzysztof, „Charakter prawny zgromadzenia spółki kapitałowej i spółdzielni” *Gdańskie Studia Prawnicze*, t. XXXVI (2016): 307-325.
- Pietrzykowski Krzysztof, *Powstanie i ustanie członkostwa w spółdzielni*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 1990.
- Popiołek Wojciech, „Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek handlowych” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 9 (2014): 11-17.
- Popradowski Paweł, „Udział pełnomocnika w walnym zgromadzeniu i zebraniach grup członkowskich spółdzielni – analiza głównych wątków problemowych z perspektywy orzecznictwa Sądu Najwyższego” *Prawo i Więź*, nr 43 (2022): 174-197.
- Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, red. Konrad Osajda. Warszawa: C.H. Beck, 2018.
- Słotwiński Bronisław, *Z teoretycznych zagadnień prawa spółdzielczego*. Warszawa: Zakład Wydawnictw Centrali Rolniczych Spółdzielni, 1973.
- Smyk Marcin, *Pełnomocnictwo według kodeksu cywilnego*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2010.
- Stecki Leopold, *Prawo spółdzielcze*. Warszawa: PWN, 1987.
- Stefaniak Adam, *Prawo spółdzielcze, ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2018.
- System Prawa Prywatnego*, t. II, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Zbigniew Radwański, Adam Olejniczak. Warszawa: C.H. Beck, 2012.
- System Prawa Prywatnego*, t. XVIIIA, *Prawo spółek kapitałowych*, red. Stanisław Sołtysiński. Warszawa: C.H. Beck 2015.
- System Prawa Prywatnego*, t. XXI, *Prawo spółdzielcze*, red. Krzysztof Pietrzykowski. Warszawa: C.H. Beck, 2020.
- Widerski Paweł, *Pełnomocnictwo w polskim prawie*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2018.
- Wielki Słownik Języka Polskiego*, t. I (a-g), red. Stanisław Dubisz. Warszawa: PWN, 2018.
- Wolter Aleksander, Jerzy Ignatowicz, Krzysztof Stefaniuk, *Prawo cywilne – zarys części ogólnej*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020.

Zakrzewski Piotr, „Spór o korporacyjną (spółdzielczą), obligacyjną czy mieszaną naturę prawną spółdzielczych stosunków mieszkaniowych w prawie polskim na tle prawa niemieckiego” *Forum Prawnicze*, nr 4 (2019): 50-65.

Zbiegień-Turzańska Anna, *Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*. Warszawa: C.H. Beck 2012.

